Sfântul Grigore Teologul despre modul de existență al Tatălui și al Fiului

Este Fiul lui Dumnezeu un Fiu al voinței?

Mitropolitul Nafpaktos și Sfântul Vlasios Hierotheos

Sursa: „Ontologia persoanei”: interpretarea sistematică greșită a Sfinților Atanasie, Capadocieni și Maxim de către Mitropolitul Pergamonului Ioannis Zizioulas. Nafpaktos, februarie 2016. pp. 49-52.

Republicat din format pdf : http://www.parembasis.g

Sfântul Grigore Teologul, în discursurile sale teologice, i-a înfruntat și i-a zdrobit pe eunomieni, care erau principala facțiune a arienilor din vremea sa. În al treilea discurs teologic, el se referă în detaliu la subiectul Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, și anume, la nașterea din Tatăl.

La început, analizând principalele opinii care există despre Dumnezeu, el menționează trei, și anume anarhia, poliarhia și monarhia. Primele două sunt susținute de păgâni, în timp ce la noi „monarhia este onorată”. Dar când vorbește despre monarhie, scrie că aceasta nu se limitează la o singură Persoană, „niciuna nu descrie o persoană”. Aceasta este monarhia care „are în mod natural o existență egală” sau unitate de opinie, sau identitate de mișcare și acord cu o singură persoană, lucru care nu se întâmplă în natura creată. Tatăl este cauza nașterii Fiului și a emanației Sfântului Duh, dar există egalitate a persoanelor Sfintei Treimi. Deși există o diferență de număr, persoanele nu sunt împărțite în esență. Tatăl este născătorul Fiului și proiectorul Sfântului Duh „în mod pasiv și atemporal și incorporual”, dar există o singură natură în Dumnezeul Treimic 112 .

Apoi Sfântul Grigorie Teologul pune multe întrebări eunomienilor, pentru a le răsturna opiniile teologice eronate și pentru a arăta că teologia

Bisericii nu este reflexivă. Voi consemna doar câteva poziții teologice care mă interesează în acest subiect.

Credem că Tatăl este cauza celorlalte două persoane, „cauza fiind însă cea mai în vârstă dintre cele care sunt cauze” 113 .

Eunomienii i-au pus Sfântului Grigore întrebarea: „Fiul s-a născut de bunăvoie sau fără voie?” Și apoi au întrebat: Dacă l-a născut pe Fiul fără voie, atunci a fost „silit”, adică silit.

Dacă, însă, L-a născut prin voința Sa, atunci Fiul este fiu al voinței.

Sfântul Grigorie, la întrebarea dacă L-a născut fără să vrea, adică a fost forțată, răspunde: „Și cine este tirania? Și cum este tiranizat Dumnezeu?” La întrebarea eunomienilor, că dacă L-a născut cu voința Lui, adică Fiul este fiul voinței, el răspunde interogativ: atunci cum S-a născut din Tatăl? Și concluzionează că prin acest raționament eunomienii „impun voința unei noi mame în locul Tatălui” 114 , lucru inacceptabil.

Abordând această întrebare a eunomienilor, el folosește exemple din nașterea umană și îi cere ereticului să răspundă la întrebarea dacă el însuși s-a născut prin voința tatălui sau fără voința sa. Și continuă spunând că există o distincție între voință și voință, născătorul și naștere, vorbitor și cuvânt. Primele, și anume voința, născătorul și cuvântul indică pe cel care acționează, care face, celelalte indică mișcarea sau energia. Astfel, voința nu este rodul voinței, nici produsul nașterii, nici auzirea rostirii „ci al celui care voiește și al celui care zămâie și al celui care vorbește”. Aceste lucruri se întâmplă în lucrurile create.

Însă „lucrurile lui Dumnezeu și mai presus de toate acestea, oh, nașterea este poate sau zămislește voința Lui, dar nu cu mijloace”, adică, în Dumnezeu nașterea este aceeași cu voința de a zămisli și nu există niciun intermediar între ele 115. Dumnezeu Tatăl zămislește pe Fiul prin natura Sa și aceasta nu este forțată și nici nu se interpune vreo voință între Tatăl și Fiul.

Eunomienii au pus și ei întrebarea: „A voit Dumnezeu Tatăl sau n-a voit?” Sfântul Grigore pulverizează astfel de întrebări cu un gând batjocoritor, dar și apologetic. El scrie: „A voit El să-L încerc pe Tatăl?”, adică vreți să glumesc chiar și cu Tatăl? Din moment ce Tatăl este Dumnezeu prin voința Sa, când a început El să voiască? A voit o parte,

cealaltă este voită și este împărțită? Cum nu este El, în opinia dumneavoastră, și rodul voinței? Dacă este Dumnezeu fără voința Sa, „la ce bun să fii forțat să fii?” Și cum este El Dumnezeu dacă a suferit forța pentru a fi Dumnezeu? 116 .

Prin aceste întrebări, Sfântul Grigorie Teologul vrea să arate că nu putem contempla modul de existență al Tatălui și al celorlalte persoane ale Sfintei Treimi, nu putem încerca să interpretăm misterul Dumnezeului Treimic cu presupoziții și imagini omenești din viața noastră. Putem vorbi despre Dumnezeu ca existent, ca fiind Treimic, ca fiind nenăscut, ca fiind zămislit, ca fiind emanat de Duhul Sfânt, pentru că Profeții, Apostolii și Sfinții știau acest lucru din experiență; cunoșteau „lumina întreită a unei singure dumnezeiri”, dar noi suntem ignoranți despre modul în care ele există. Adică, suntem ignoranți despre ce este nenăscut, ce este născut și ce este emanat.

La întrebarea eunomienilor, „cum se naște Cuvântul?”, Sfântul Grigore răspunde că nașterea nu ar fi măreață dacă ai putea să o înțelegi, întrucât nu-ți cunoști propria naștere sau ai înțeles o mică parte din ea. Și apoi, după ce menționează aspectele relativ necunoscute ale nașterii omului, concluzionează: „Cinstesc nașterea lui Dumnezeu în tăcere. Este minunat pentru tine să afli că se naște. Cât despre cum, nici îngerii nu înțeleg, nici noi nu te iertăm că ai înțeles-o.” Rațiunea umană nu știe cum s-a născut Fiul din Tatăl. Dacă cineva poate spune ceva despre asta, este: „Așa cum Tatăl care a născut și Fiul care a fost născut nu sunt cunoscuți.” Majoritatea sunt ascunse de nori și scapă propriei tale „ambliopie”, adică vederii slabe 117 .

Este foarte interesant de văzut ce spune Sfântul Grigorie despre modul de existență al Persoanelor Sfintei Treimi. Adresându-se întrebării „a cui este emanația?”, el spune: „Tu spui nenăscurea Tatălui, iar eu voi explica nașterea Fiului și emanația Duhului, și amândoi ne minunăm de tainele lui Dumnezeu” 118. Adică, atunci când încercăm să explicăm ce este nenăscurea Tatălui, ce este nașterea Fiului și ce este emanația Duhului Sfânt, atunci suntem duși în nebunie, în sminteală, pentru că suntem cufundați în tainele lui Dumnezeu.

Așa teologăreau Sfinții Părinți. Ei aveau experiență a Luminii Sfintei Treimi, știau din succesiunea energiilor că Dumnezeu este Treimic – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt – dar știau că esența lui Dumnezeu este nemăsurată și necunoscută, așa cum este, de asemenea, necunoscută calea

existenței lor. Prin urmare, a reflecta asupra nașterii Fiului din Tatăl este scolastică. Cuvintele Sfântului Grigorie Teologul sunt foarte clare: Dumnezeu „este cu neputință de vorbit, precum cuvintele noastre, dar cu atât mai cu neputință de înțeles” 119 .

Note

112. Grigorie Teologul, Opere, vol. 4, SRL, Publicații Patristice „Grigorie Palamas”, Tesalonic 1976, p. 106.

113. Vezi mai sus, p. 108.

114. Vezi și mai sus, pp. 112-114.

115. Vezi și mai sus, pp. 114-116.

116. Vezi mai sus, p. 116.

117. Vezi și mai sus, pp. 116-118.

118. Vezi mai sus, p. 208.

119. Vezi mai sus. p. 40 .